

SECTION 5. THE CRIMINAL PROCESS

DOI: 10.46299/ISG.2023.MONO.LEGAL.2.5.1

5.1 Peculiarities of criminal proceedings against the director, detectives and employees of the National anti-corruption bureau of Ukraine

Всі громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ч. 1, 2 ст. 24 Конституції України). Проте у виключних випадках Конституція вимагає особливого провадження щодо окремої категорії осіб, також кримінальний процесуальний закон встановлює особливості провадження щодо окремої категорії осіб (глава 37 КПК України).

Особливий порядок кримінального провадження здійснюється стосовно Директора та працівників Національного антикорупційного бюро України (далі НАБУ), які зазначені в п.9 ч.1 ст. 480 КПК України. Встановлення особливостей кримінального провадження стосовно таких осіб обумовлено прагненням законодавця забезпечити їм самостійність і незалежність, найбільш сприятливі умови для здійснення ними власних повноважень та захистити її від необґрунтованого кримінального переслідування та засудження.

Окрім КПК України, особливості притягнення до кримінальної відповідальності цих осіб визначаються законами України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII, «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII, «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 р. №1780-IX, «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII, «Про очищення влади» від 16.09.2014 р. № 1682-VII, «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р.

№ 361-IX, та підзаконними актами: Інструкцією про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, яка затверджена Наказом Директора Національного антикорупційного бюро України від 23.10.2015 р. № 4, Правилами внутрішнього службового розпорядку державних службовців Національного антикорупційного бюро України, затвердженими загальними зборами (конференцією) державних службовців (протокол засідання від 07.09.2016 № 2) та погодженими Директором Національного бюро 07.09.2016, Положенням про Управління внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України: затвердженим Наказом Директора Національного антикорупційного бюро України від 29. 11. 2019 р. № 142.

Застосування особливого порядку кримінального провадження означає, що стосовно Директора та працівників НАБУ кримінальне провадження загалом здійснюється за правилами, встановленими Законами України, із врахуванням низки особливостей, визначених у КПК України. Ними є: особливі порядки затримання, визначення підслідності, застосування запобіжного заходу, повідомлення про підозру, тимчасового відсторонення від посади, дострокового звільнення з посади.

5.1.1 Конституційно-правовий статус Директора Національного антикорупційного бюро України

Конституційно-правовий статус Директора НАБУ законодавець розкриває в Законі України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII, та деяких інших правових актах. Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ, якого призначає на посаду та звільняє з посади Кабінет Міністрів України (далі КМУ), керує діяльністю НАБУ. Відповідно до підп. «д» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII Директор НАБУ є особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідно до п. 1 ч. 3 примітки до ст. 368-4 Кримінального Кодексу України (далі ККУ), примітки до ст. 51-3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII Директор НАБУ є службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище. Відповідно до абз. 13 п. 37 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX Директор НАБУ є національним публічним діячем - фізичною особою, яка виконує або виконувала в Україні визначні публічні функції. Відповідно до ч. 1 ст. 91, п. 1 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII Директор НАБУ є державним службовцем на посаді керівника центрального органу виконавчої влади, який не є членом Кабінету Міністрів України (далі КМУ) і його посада належить до посад державної служби категорії «А». Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 р. №1780-IX Директор НАБУ вважається особою, яка бере участь у політичному житті. Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директором НАБУ може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту з освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в державних органах, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або в міжнародних організаціях не менше п'яти років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Відповідно до абз. 6, 8 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директором НАБУ не може бути особа, яка: 1) впродовж двох років до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття цієї посади, незалежно від тривалості, входила до складу

керівних органів політичної партії або знаходилася у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією; 2) не пройшла перевірку у порядку, встановленому Законом України «Про очищення влади» від 16.09.2014 р. № 1682-VII. Відповідно до абз. 7 ч. 2 ст. 6, ч. 1 ст.13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директором НАБУ не може бути особа, якщо вона: 1) за рішенням суду визнана недієздатною або її дієздатність обмежена; 2) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи), або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, або притягалася судом до відповідальності за вчинення умисного кримінального правопорушення; 3) відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади; 4) має громадянство іншої держави; 5) у разі призначення буде прямо підпорядкована особі, яка є її близькою особою відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII; 6) не пройшла спеціальну перевірку; 8) не подала заяву про відсутність заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, або в неї виявлено таку заборгованість. Відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ не може займати посаду два строки підряд.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII комісія з проведення конкурсу на зайняття посади Директора НАБУ з 6 осіб (далі - конкурсна комісія) визначає кандидатів на посаду Директора НАБУ відповідно до результатів відкритого конкурсного відбору на зайняття цієї посади (далі - конкурс), організує і проводить конкурс. Відповідно до ч. 8 ст. 7 Закону України «Про Національне

антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII особа, яка претендує на участь у конкурсі, подає у визначений в оголошенні строк такі документи: 1) заяву про участь у конкурсі з наданням згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII та на обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI; 2) автобіографію; 3) за визначеною Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII формою декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року, в якому було оприлюднено оголошення про конкурс; 3-1) заяву про відсутність заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання; 4) інші документи, передбачені законами України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII, «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII. Відповідно до ч. 6 ст. 7 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII конкурсна комісія розглядає документи, подані особами для участі в конкурсі, потім відбирає за результатами визначених конкурсною комісією тестувань та іспитів із загального числа кандидатів осіб, з якими проводить на своєму засіданні співбесіду щодо відповідності кандидата критеріям компетентності та доброчесності, та осіб, щодо яких проводиться спеціальні перевірки, передбачені Законами України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII і «Про очищення влади» від 16.09.2014 р. № 1682-VII, відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду та вище зазначені перевірки, трьох кандидатів, кандидатури яких вносить на розгляд Прем'єр-міністру України у поданні стосовно трьох відібраних кандидатів на посаду Директора НАБУ. Відповідно до ч. 9 ст. 7 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Прем'єр-міністр України протягом п'яти днів з дня отримання подання вносить

на розгляд до КМУ подання про призначення одного з відібраних конкурсною комісією кандидатів на посаду Директора НАБУ. Відповідно до ч. 10 ст. 7 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII КМУ протягом десяти днів з дня внесення Прем'єр-міністром України подання про призначення кандидата на посаду Директора НАБУ на відкритому засіданні призначає таку особу на посаду Директора НАБУ.

Відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ призначається строком на сім років.

Відповідно до ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII повноваження Директора НАБУ припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень або смертю.

Відповідно до ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ звільняється з посади в разі: 1) подання письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням; 2) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою; 3) досягнення шістдесяти п'яти років; 4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я; 5) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим; 6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього; 7) припинення його громадянства України або виїзду на постійне місце проживання за межі України; 8) невідповідності обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII, встановленим рішенням суду, що

набрало законної сили; 9) невчасного подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 10) набуття громадянства іншої держави; 11) наявності висновку Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності НАБУ, про неефективність діяльності НАБУ та неналежне виконання обов'язків його Директором; 12) наявності заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за дванадцять місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання; 13) набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави; 14) порушення вимог Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 № 1780-IX у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти.

Відповідно до ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі припинення повноважень або звільнення Директора НАБУ бюро усі його повноваження здійснює перший заступник Директора НАБУ, а в разі його відсутності - один із заступників Директора НАБУ до дня призначення Директора НАБУ у порядку, встановленому ст. 7 цього Закону.

Відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ має наступні повноваження: 1) несе відповідальність за діяльність НАБУ; 2) організовує роботу НАБУ, визначає кількість заступників Директора НАБУ та обов'язки першого заступника, заступників Директора НАБУ; 3) координує і контролює діяльність його центрального та територіальних управлінь; 4) затверджує кошторис, структуру та штатну чисельність центрального та територіальних управлінь НАБУ; 4-1) визначає відповідно до законодавства в

THE LATEST PHILOSOPHICAL ACHIEVEMENTS OF THE DEVELOPMENT OF MODERN JURISPRUDENCE

межах граничної чисельності НАБУ перелік посад, що підлягають заміщенню особами начальницького складу, граничних спеціальних звань за цими посадами; 5) видає у межах повноважень накази і розпорядження, дає доручення, які є обов'язковими для виконання працівниками НАБУ; 6) призначає на посади та звільняє з посад працівників НАБУ; 7) затверджує перспективні, поточні та оперативні плани роботи НАБУ; 8) встановлює порядок реєстрації, оброблення, зберігання та знищення відповідно до законодавства отриманої НАБУ інформації; вживає заходи із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є НАБУ; 9) визначає порядок заохочення осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності НАБУ; 10) вирішує питання про заохочення та накладення згідно з рішенням Дисциплінарної комісії НАБУ дисциплінарних стягнень на працівників НАБУ; 11) у встановленому законодавством порядку присвоює ранги державних службовців працівникам НАБУ та спеціальні звання особам начальницького складу, вносить Президенту України подання про присвоєння спеціальних звань вищого начальницького складу НАБУ; 12) вносить у встановленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань, що належать до компетенції НАБУ; 13) представляє НАБУ у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями; 14) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України (далі ВРУ) , її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях КМУ; 14-1) представляє питання щодо діяльності НАБУ на засіданнях КМУ, подає на розгляд до КМУ розроблені НАБУ проекти законів, актів Президента України та КМУ; 15) забезпечує відкритість та прозорість діяльності НАБУ та звітує про діяльність НАБУ; 16) надає дозвіл на використання коштів фонду спеціальних оперативно-

розшукових та слідчих дій НАБУ; 17) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів. Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ отримує доступ до державної таємниці після взяття ним письмового зобов'язання щодо збереження державної таємниці. Відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ інформує Президента України, ВРУ та КМУ з основних питань діяльності НАБУ та його підрозділів про виконання покладених завдань, додержання законодавства, прав і свобод осіб і щороку не пізніше 10 лютого та 10 серпня подає Президенту України, ВРУ та КМУ письмовий звіт про діяльність НАБУ протягом попередніх шести місяців, який відповідно до п. 6 ч. 3 ст. 26 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII містить інформацію про кількість повідомлень про вчинення правопорушень працівниками НАБУ, результати їх розгляду, притягнення працівників НАБУ до відповідальності.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ несе дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність за свої протиправні дії чи бездіяльність. Відповідно до ч. 2 ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директору НАБУ заборонено: 1) бути членом чи брати участь у створенні чи діяльності політичних партій, організовувати або брати участь у страйках; 2) бути повіреними третіх осіб у справах НАБУ; 3) використовувати НАБУ, його працівників та майно у партійних, групових чи особистих інтересах.

5.1.2 Конституційно-правовий статус працівників Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII до працівників НАБУ належать особи, які є гласними і негласними штатними працівниками, з числа осіб начальницького складу, державних службовців та інших працівників, які працюють за трудовими договорами в НАБУ.

Відповідно до ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII особа не може бути призначена на посаду в НАБУ, якщо вона: 1) за рішенням суду визнана недієздатною або її дієздатність обмежена; 2) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи), або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, або притягалася судом до відповідальності за вчинення умисного кримінального правопорушення; 3) відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади; 4) має громадянство іншої держави; 5) у разі призначення буде прямо підпорядкована особі, яка є її близькою особою відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII; 6) не пройшла спеціальну перевірку; 7) не пройшла перевірку і стосовно неї встановлено заборону відповідно до Закону України «Про очищення влади» від 16.09.2014 р. № 1682-VII; 8) не подала передбачену Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або якщо внаслідок перевірки цієї декларації підрозділом внутрішнього контролю НАБУ виявлено відображення в декларації недостовірних відомостей щодо майна (активів), доходів, видатків та фінансових зобов'язань, розмір

(вартість) яких перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня календарного року; 9) не подала заяву про відсутність заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, або в неї виявлено таку заборгованість.

Відповідно до примітки до ст. 51-3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII, п. 2 ч. 2 примітки до ст. 368-4 ККУ перший заступник та заступник Директора НАБУ є службовими особами, які займають особливо відповідальне становище. Відповідно до ч. 1 ст. 91, п. 1 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII заступники Директора НАБУ є державними службовцями на посадах керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України і їх посади належать до посад державної служби категорії «А». Відповідно до абз. 13 п. 37 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX заступники Директора НАБУ є національними публічними діячами - фізичними особами, які виконують або виконували в Україні визначні публічні функції. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 р. №1780-IX заступники Директора НАБУ вважаються особами, які беруть участь у політичному житті. Відповідно до внутрішньої структури НАБУ першому заступнику Директора НАБУ підпорядковані: головний підрозділ детективів, другий підрозділ детективів, управління аналітики та обробки інформації, управління інформаційних технологій, оперативно-технічне управління. Відповідно до внутрішньої структури НАБУ заступнику Директора НАБУ підпорядковані: управління бухгалтерського обліку та звітності, управління забезпечення

фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням, управління зовнішніх комунікацій, управління по роботі з громадськістю, відділ документообігу, Львівське, Одеське та Харківське територіальні управління.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII директори територіальних управлінь НАБУ призначаються на посаду та звільняються з посади Директором НАБУ, до їх повноважень належить: 1) організація роботи відповідного територіального управління щодо виконання повноважень НАБУ, наказів і розпоряджень Директора НАБУ; 2) внесення Директору НАБУ подання про присвоєння у встановленому законодавством порядку спеціальних звань особам начальницького складу та рангів державних службовців працівникам відповідного територіального управління та пропозицій щодо структури та штатної чисельності відповідного територіального управління, преміювання працівників територіальних управлінь; 3) виконання інших повноважень, передбачених законодавством. На сьогодні НАБУ має три територіальних управління: Львівське, Одеське та Харківське.

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII негласними штатними працівниками Національного бюро можуть бути детективи, старші детективи та працівники інших підрозділів Національного бюро. Відповідно до ч. 4 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII призначення на посади негласних штатних працівників НАБУ здійснюється відповідно до ч. 5 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII за результатами конкурсу, що проводиться в окремо визначеному Директором Національного бюро порядку з урахуванням вимог Закону України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. № 3855-XII.

Відповідно до ч. 5 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII призначення на посади у НАБУ здійснюється виключно за результатами відкритого конкурсу,

що проводиться в порядку, визначеному Директором НАБУ, крім випадків призначення на посади негласних штатних працівників НАБУ за окремим конкурсом та призначення на посади першого заступника та заступників Директора НАБУ, яке здійснюється Директором НАБУ без обов'язкового проведення відкритого конкурсу.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р. № 3781-XII НАБУ є правоохоронним органом і слід зауважити, що відповідно до п. 17 ч. 3 ст. 3 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII дія цього закону не поширюється на працівників правоохоронних органів, але в НАБУ працюють державні службовці, що поділяє працівників НАБУ на дві категорії відповідно до ч. ч. 6, 7 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII – на працівників, які мають спеціальні звання і належать до працівників правоохоронних органів та працівників, які не мають спеціальних звань і належать до державних службовців.

Відповідно до ч. 6 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII на осіб начальницького складу Національного бюро поширюється положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ та Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, тобто вони визнаються працівниками правоохоронних органів. Відповідно до підп. «д» п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII особи начальницького складу НАБУ є особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII особами начальницького складу є працівники підрозділів швидкого реагування, захисту учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників відповідно до цього Закону, оперативно-технічних підрозділів та підрозділів детективів НАБУ. Відповідно

до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII особам начальницького складу НАБУ встановлюються такі спеціальні звання: 1) середній начальницький склад: лейтенант НАБУ; старший лейтенант НАБУ; капітан НАБУ; 2) старший начальницький склад: майор НАБУ; підполковник НАБУ; полковник НАБУ. Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII до повноважень старших детективів, детективів НАБУ, оперативно-технічних підрозділів, підрозділів внутрішнього контролю належить оперативно-розшукова діяльність та досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених законом до підслідності НАБУ, в інших справах, витребуваних до НАБУ прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування працівниками НАБУ.

Відповідно до ч. 7 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII спеціалісти НАБУ, які не мають спеціальних звань, вважаються державними службовцями, та їх посади відносяться до відповідних категорій посад працівників апарату міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, їх територіальних органів у порядку, встановленому законодавством.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII усі працівники НАБУ за свої протиправні дії чи бездіяльність несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність. Відповідно до ч. 2 ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII усім працівникам НАБУ заборонено: 1) бути членами чи брати участь у створенні чи діяльності політичних партій, організовувати або брати участь у страйках; 2) бути повіреними третіх осіб у справах НАБУ; 3) використовувати НАБУ, його працівників та майно у партійних, групових чи особистих інтересах.

5.1.3 Особливості процедури затримання Директора Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до ч.2 ст. 207 КПК України лише уповноважена на проведення затримання службова особа може затримати без ухвали слідчого судді, суду Директора НАБУ у випадках: вчинення ним кримінального правопорушення або замаху на вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після вчинення ним кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування його за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Оскільки відповідно до ч.2 ст. 176 КПК України затримання є тимчасовим запобіжним заходом, то відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 483 КПК України про застосування затримання щодо Директора НАБУ обов'язково повідомляються органи і службові особи, які його обрали або призначили чи відповідають за заміщення його посади.

З попереднього аналізу процедури призначення Директора НАБУ випливає, що про його затримання обов'язково повідомляються Прем'єр-Міністр України та члени КМУ.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі затримання Директора НАБУ його тримають окремо від інших осіб.

5.1.4 Особливості процедури затримання працівників Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до ч. 2 ст. 207 КПК України лише уповноважена на проведення затримання службова особа може затримати без ухвали слідчого судді, суду працівника НАБУ у випадках: вчинення ним кримінального правопорушення або замаху на вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після вчинення ним кримінального правопорушення чи під час

безперервного переслідування його за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Оскільки відповідно до ч. 2 ст. 176 КПК України затримання є тимчасовим запобіжним заходом, то відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 483 КПК України про застосування затримання щодо працівників НАБУ обов'язково повідомляються органи і службові особи, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад.

З попереднього аналізу процедури призначення працівників НАБУ випливає, що про їх затримання обов'язково повідомляється Директор НАБУ.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі затримання працівників НАБУ їх тримають окремо від інших осіб.

5.1.5 Особливості підслідності досудового розслідування щодо Директора Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК України досудове розслідування розпочинається з моменту внесення уповноваженою особою (слідчим, дізнавачем, прокурором) відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі ЄРДР).

Відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 216 КПК України слідчі органів Державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених Директором НАБУ, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю НАБУ. Відповідно до ч. 5 ст. 216 КПК України детективи підрозділу внутрішнього контролю НАБУ здійснюють досудове розслідування у випадках вчинення Директором НАБУ кримінальних правопорушень: 1) передбачених ст. ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366-2, 366-3, 368, 368-5, 369, 369-2, 410 ККУ; 2) якщо розмір предмета кримінального

правопорушення, передбаченого ст. ст. 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 368, 369, 369-2 ККУ, у п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення, а також предмет кримінального правопорушення або розмір завданої шкоди у кримінальних правопорушеннях, передбачених ст. ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 364, 410 ККУ, у дві тисячі і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення; 3) ст. 369, ч. 1 ст. 369-2 ККУ, вчинених щодо службової особи, визначеної у ч. 4 ст. 18 ККУ або у п. 1 ч. 5 ст. 216 КПК України.

5.1.6 Особливості підслідності досудового розслідування щодо працівників Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до ч.2 ст. 214 КПК України досудове розслідування розпочинається з моменту внесення уповноваженою особою (слідчим, дізнавачем, прокурором) відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі ЄРДР).

Відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 216 КПК України слідчі органів Державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами НАБУ, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю НАБУ. Відповідно до ч. 5 ст. 216 КПК України детективи підрозділу внутрішнього контролю НАБУ здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366-2, 366-3, 368, 368-5, 369, 369-2, 410 ККУ, якщо наявна хоча б одна з таких умов: 1) кримінальне правопорушення вчинено заступниками Директора НАБУ, які є державними службовцями, посада яких належить до категорії «А»; 2) якщо розмір предмета кримінального

правопорушення, передбаченого ст. ст. 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 368, 369, 369-2 ККУ, у п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення, а також предмет кримінального правопорушення або розмір завданої шкоди у кримінальних правопорушеннях, передбачених ст. ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 364, 410 ККУ, у дві тисячі і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення; 3) вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369, ч. 1 ст. 369-2 ККУ, вчинено щодо службової особи, визначеної у ч. 4 ст. 18 ККУ або у п. 1 ч. 5 ст. 216 КПК України. Відповідно до абз. 7 ч. 5 ст. 216 КПК України у разі встановлення підрозділом внутрішнього контролю НАБУ кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 354, 364-370 ККУ, які були вчинені службовою особою НАБУ (крім Директора НАБУ, його першого заступника та заступника), такі кримінальні правопорушення розслідуються детективами зазначеного підрозділу.

Відповідно до п. 2 Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, яка затверджена Наказом Директора Національного антикорупційного бюро України від 23.10.2015 р. № 4, реєстрація в Єдиному реєстрі досудових розслідувань відомостей про скоєне працівником НАБУ кримінальне правопорушення є підставою проведення щодо нього службового розслідування Управлінням внутрішнього контролю НАБУ.

5.1.7 Особливості процедури застосування запобіжних заходів щодо Директора Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 483 КПК України про застосування запобіжних заходів щодо Директора НАБУ обов'язково повідомляються органи і службові

особи, які його обрали або призначили чи відповідають за заміщення його посади.

З попереднього аналізу процедури призначення Директора НАБУ випливає, що про застосування запобіжних заходів щодо нього обов'язково повідомляються Прем'єр-Міністр України та члени КМУ.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі тримання під вартою Директора НАБУ його тримають окремо від інших осіб.

5.1.8 Особливості процедури застосування запобіжних заходів щодо працівників Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 483 КПК України про застосування запобіжних заходів щодо працівників НАБУ обов'язково повідомляються органи і службові особи, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад.

З попереднього аналізу процедури призначення працівників НАБУ випливає, що про застосування запобіжних заходів щодо них обов'язково повідомляється Директор НАБУ.

Відповідно до ч. 2 ст. 20 ст. 10 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі тримання під вартою працівників НАБУ їх тримають окремо від інших осіб.

5.1.9 Особливості процедури повідомлення про підозру Директору Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 482 КПК України письмове повідомлення про підозру Директору НАБУ здійснюється Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора) або заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відповідно до ч. 2 ст. 482 КПК України Генеральний прокурор (виконувач обов'язків

Генерального прокурора), його заступник може доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру Директору НАБУ у порядку, передбаченому ч. ч. 1, 2 ст. 278 КПК України.

Слід зауважити, що ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII не визначає статус підозрюваного у кримінальному правопорушенні як одну з підстав для звільнення Директора НАБУ з його посади. Ч. 5 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII не визначає прямо статус підозрюваного у кримінальному правопорушенні як підставу для відсторонення Директора НАБУ від його посади. Відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ може бути відсторонений від посади лише з підстав та у порядку, встановлених КПК України, тому у випадку тлумачення отримання статусу підозрюваного у кримінальному правопорушенні Директором НАБУ як передбаченої КПК України підстави для відсторонення від посади Директор НАБУ буде відсторонений від посади.

Відповідно до п. 8 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII повідомлення про підозру Директору НАБУ не входить в перелік підстав для його звільнення, якщо воно не призвело до визнання у законному рішенні суду невідповідності діяльності Директора НАБУ обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII. Відповідно до п. 13 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII повідомлення про підозру Директору НАБУ не входить в перелік підстав для його звільнення, якщо воно не призвело до визнання у законному рішенні суду активів Директора НАБУ необґрунтованими відповідно до ст. 290 Цивільного процесуального кодексу України та їх стягненню в дохід держави. Відповідно до п. 14 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII повідомлення про підозру

Директору НАБУ не входить в перелік підстав для його звільнення, якщо воно не призвело до встановлення порушення Директором НАБУ вимог п. 6 ч. 5 ст. 8 Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 № 1780-IX у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти.

5.1.10 Особливості процедури повідомлення про підозру працівникам Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 482 КПК України письмове повідомлення про підозру працівникам НАБУ здійснюється Генеральним прокурором або його заступником. Відповідно до ч. 2 ст. 482 КПК України Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора), його заступник може доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру працівникам НАБУ у порядку, передбаченому ч. ч. 1, 2 ст. 278 КПК України.

Слід зауважити, що ч. 5 ст. 10, ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII не визначають прямо статус підозрюваного у кримінальному правопорушенні як підставу для відмови від призначення особи на посаду в НАБУ.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII статус підозрюваного у заступника Директора НАБУ, не входить в перелік несумісних із зайняттям посади в НАБУ станів, якщо він не привів до встановлення порушення заступником Директора НАБУ вимог п. 6 ч. 5 ст. 8 Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 № 1780-IX у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про Національне

антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII статус підозрюваного у працівника НАБУ, який належить до начальницького складу НАБУ, не входить в перелік несумісних із зайняттям посади в НАБУ станів, якщо він не привів до встановлення порушення працівником НАБУ, який належить до начальницького складу НАБУ, вимог п. 11 ч. 5 ст. 8 Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» від 23.09.2021 № 1780-IX у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII статус підозрюваного у працівника НАБУ не входить в перелік несумісних із зайняттям посади в НАБУ станів, якщо він не привів до встановлення порушення працівником НАБУ вимог, встановлених Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII.

Відповідно до п. 2 Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, яка затверджена Наказом Директора Національного антикорупційного бюро України від 23.10.2015 р. № 4, повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення працівнику НАБУ є підставою проведення щодо нього службового розслідування Управлінням внутрішнього контролю НАБУ. Також відповідно до п. 2 Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, яка затверджена Наказом Директора Національного антикорупційного бюро України від 23.10.2015 р. № 4, у випадку повідомлення працівнику НАБУ про підозру, він може вимагати проведення службового розслідування щодо нього з метою зняття безпідставної, на його думку, підозри.

5.1.11 Особливості процедури відсторонення від посади Директора Національного антикорупційного бюро України

Відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ може бути відсторонений від посади лише з підстав та у порядку, встановлених КПК України.

Відповідно до ч. 3 ст. 154 КПК України відсторонення від посади Директора НАБУ здійснюється слідчим суддею на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора в порядку, встановленому законом. Але відповідно до ч. 1 ст. 158 КПК України прокурор має право звернутися з клопотанням про продовження строку відсторонення від посади Директора НАБУ, яке розглядається в порядку, передбаченому ст. 156 КПК України.

Відповідно до ч. ч. 3, 5, 6 ст. 155 КПК України до підстав для відсторонення Директора НАБУ від посади належать: 1) обставини, що дають підстави підозрювати Директора НАБУ у вчиненні кримінального правопорушення; 2) обставини, що дають підстави вважати, що перебування на посаді Директора НАБУ сприяло вчиненню кримінального правопорушення; 3) обставини, що дають підстави вважати, що Директор НАБУ, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином.

Відповідно до ч. 6 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі відсторонення Директора НАБУ від посади усі його повноваження здійснює перший заступник Директора НАБУ, а в разі його відсутності - один із заступників Директора НАБУ. На сьогодні відповідно до внутрішньої структури НАБУ Директор НАБУ має лише першого заступника та заступника.

5.1.12 Особливості процедури відсторонення від посади працівників Національного антикорупційного бюро України

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII не містить регламентації процедури відсторонення від посади працівників НАБУ. Відсторонення від посади працівників НАБУ відповідно до КПК України проводиться за загальним порядком.

Відповідно до п. 7 Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України, яка затверджена Наказом Директора Національного антикорупційного бюро України від 23.10.2015 р. № 4, працівника НАБУ, щодо якого проводиться службове розслідування Управлінням внутрішнього контролю НАБУ, може бути відсторонено від виконання посадових обов'язків на час проведення службового розслідування із збереженням середньої заробітної плати. Рішення про відсторонення працівника НАБУ - державного службовця від виконання посадових обов'язків в зв'язку зі службовим розслідуванням здійснюється в порядку, передбаченому законом. У період відсторонення від виконання посадових обов'язків в зв'язку зі службовим розслідуванням працівник НАБУ повинен дотримуватися правил внутрішнього розпорядку, в тому числі щодо робочого часу, та сприяти проведенню службового розслідування.

5.1.13 Особливості процедури звільнення з посади Директора Національного антикорупційного бюро України внаслідок винесення обвинувального вироку щодо нього

Відповідно до п. 6 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII Директор НАБУ звільняється з посади в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього.

Відповідно до ч. 6 ст. 6 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII у разі звільнення Директора НАБУ усі його повноваження здійснює перший заступник Директора НАБУ, а в разі його відсутності - один із заступників Директора НАБУ до дня призначення Директора НАБУ у порядку, встановленому ст. 7 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII.

**5.1.14 Особливості процедури звільнення з посади працівника
Національного антикорупційного бюро України внаслідок винесення
обвинувального вироку щодо нього**

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII не містить регламентації процедури звільнення від посади працівників НАБУ. Відповідно до п. п. 2, 3 ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII особа не може бути призначена на посаду в НАБУ, якщо вона має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи) чи притягалася судом до відповідальності за вчинення умисного кримінального правопорушення або відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади, з даних обмежень випливає обов'язковість звільнення особи з посади в НАБУ після вступу в законну силу обвинувального вироку щодо неї.